

Tema:

Långtidsutredningen 1980

Nationalekonomiska föreningen diskuterade den 8 december 1980 den långtidsutredning för åren 1980–85 som just har lagts fram. Den huvudsakligen ansvarige för utredningen, planeringschefen i ekonomidepartementet Ulf Jakobsson, inleder diskussionen med att presentera rapporten. Han ägnar stor uppmärksamhet åt att förklara vad som gick snett på 1970-talet och som ledde till olika obalanser i svensk ekonomi: i statsbudgeten och i den externa balansen. Han visar också att en utdragning av 1970-talets trender in på 80-talet (LU:s alternativ II) leder till en skrämmande utveckling med ett bytesbalansunderskott på 60 mrd kronor 1985. Långtidsutredningens huvudalternativ innebär i stället en radikal omsvängning genom en satsning på industrin och exporten. Härigenom skulle balansproblemen kunna lösas fram till 1990. Men kravet är en mycket stor återhållsamhet i såväl den privata som den offentliga konsumtionen.

ULF JAKOBSSON

1980 års långtidsutredning — en presentation

Långtidsutredningar har funnits under hela efterkrigstiden och har sedan ganska lång tid tillbaka kommit ut varje år som är jämnt delbart med fem. Sedan 1965 har det gjorts avstämningar av långtidsutredningarna, vilket i praktiken kommit att innebära att långtidsutred-

ningar givits ut vartannat eller vart tredje år. Sedan 1970-talets början har vi haft utredningar resp avstämningar åren 1970, 1973, 1975, 1978 och 1980.

Långtidsutredningarna är tjänstemanna- eller expertutredningar som utförs inom ekonomidepartementet. Det politiska elementet kommer in när regeringen skall ta ställning till utredningen i den reviderade finansplanen, vilket kommer att ske i vår. Dessförinnan kommer utredningen att gå ut på remiss.

Det är en dyster bild av svensk ekonomi som presenteras i årets långtidsutredning, vilken omspannar perioden fram till 1985. Utredningen präglas av de svåra balansbrister som vi fn har i

Docent ULF JAKOBSSON är planeringschef i ekonomidepartementet. Han har tidigare verkat vid bla Industriens Utredningsinstitut och där forskat inom skatteområdet och kring ekonomisk långtidsplanering.

den svenska ekonomin. Vi drar den slutsatsen att det är nödvändigt att komma till rätta med dessa balansbrister för att man skall kunna uppfylla de traditionella målen för den ekonomiska politiken: full sysselsättning, stabila priser, rättvis inkomstfördelning osv. Det har under 1970-talet i allt lägre grad varit möjligt att uppnå dessa mål. Vi bedömer risken för att man under 1980-talet inte kommer att kunna uppnå något av dessa mål som mycket stor.

Mot denna bakgrund har vi i utredningen arbetat med i huvudsak två alternativ eller scenarier. Det ena är uppbyggt så att vi i varje fall påbörjar en väg tillbaka mot balans. I det andra alternativet dras trenderna från 1970-talet ut, varvid balansbristerna förstärks och det uppstår en situation där vi inte klarar av att uppnå något av målen för den ekonomiska politiken.

1970-talet

Varför har det nu gått så illa? Vad är det som gör att vi kommer fram till så pessimistiska slutsatser i utredningen? Jag skall börja med att säga några ord om bakgrunden. Vi har i utredningen ägnat en betydande del av studierna åt att analysera utvecklingen under 1960- och 1970-talen och åt att slå fast utgångspunkterna och motivera den syn vi kommer fram till. Vi konstaterar, att den ekonomiska instabiliteten i industriländerna har ökat och att arbetslösheten stigit under 1970-talet. Likaså har inflationen stigit, tillväxten blivit lägre och bytesbalanssituationen försämrats.

Det var för inte så länge sedan en ganska vanlig uppfattning att denna dåliga utveckling under 1970-talet berodde på störningar under 1970-talets första år, en samling tillfälligheter som inträffade omkring 1973–1974. Tillfälligheterna var bla oljeprishöjningarna, höjningen av livsmedelspriserna, vilka skulle kunna förklaras med felslagna skördar, och den

kraftiga inflationistiska konjunkturuppgång som vi hade i början av 1970-talet och som förklaras av en olycklig ekonomisk politik. Man har också pekat på en del andra sådana tillfälliga faktorer som skulle ligga bakom den kraftiga störning i den internationella ekonomin som inträffade 1973–1974. Logiken i denna hypotes säger att eftersom dessa tillfälligheter är just tillfälligheter, dvs unika företeelser, behöver vi inte riskera att de inträffar igen. Därför skulle vi också kunna komma tillbaka till 1960-talets tillväxttakt, som skulle vara den normala.

Det synsätt som jag redogjort för präglade i mycket hög grad McCracken-rapporten. Det präglade också det ekonomisk-politiska tänkandet över huvud taget inom industriländerna. Det är inget tvivel om att 1975 års och även 1978 års långtidsutredning mer eller mindre har påverkats av detta synsätt.

Det föreföll vidare 1978 som om industriländerna var på väg tillbaka till ekonomisk balans, och att det åter skulle bli möjligt att uppnå full sysselsättning och stabila priser. Denna tendens till uppgång avbröts av en ny oljeprishöjning, en ny råvaruprisstegring och en ny inflationsvåg, som dock inte var lika stark som den förra. Dessa händelser var under alla förhållanden tillräckligt starka för att ge upphov till en ny nedgång.

Det här förloppet var inte exakt likadant som 1973–1974 men ändå tillräckligt överensstämmande för att gora det naturligt att använda 1973–1974 som referensram vid en analys av händelserna som inträffade 1979–1980. Därmed blev det svårt att hålla fast vid tillfällighetshypotesen. Man får säga att fundamentet för tillfällighetshypotesen och McCracken-rapporten raserats, när mönstret upprepats så som skett.

Man kan också finna en rad mera djupgående förklaringar till handelseutvecklingen både 1973–1974 och 1979–1980. Det har i hög grad att gora dels med

råvarupris- och oljeprisökningarna, dels över huvud taget med förutsättningarna för en aktiv stabiliseringspolitik i industriländerna. Vi ägnar en del diskussion åt dessa frågor i utredningen. Jag skall inte gå djupare in på det här, utan bara peka på att vår slutsats är, att den instabila utvecklingen under 1970-talet har ganska djupgående förklaringsfaktorer. Vi bör också i varje fall beträffande första hälften av 1980-talet vara inställda på att vi får leva med en instabil internationell utveckling av denna typ. Det kan hända att utvecklingen blir hygglig, men det finns stora risker för att den inte blir det.

Den ekonomiska utvecklingen i Sverige har under 1970-talet i olika avseenden varit sämre än den internationella. Det gäller bla produktionsutvecklingen och det allt större underskottet i vår bytesbalans, där vi haft en i internationell jämförelse otillfredsställande utveckling. Det har däremot varit möjligt för Sverige att i högre grad än de flesta andra länder upprätthålla full sysselsättning.

Jag skall illustrera dessa jämförelser med en bild av industriutvecklingen i Sverige och i OECD-området 1970–1979 (figur 1). Det är en ganska dyster utveckling för Sveriges del, framför allt för den senare hälften av 1970-talet. Efter den kraftiga nedgången i mitten av 1970-talet tog industriutvecklingen fart i de andra OECD-länderna, men i Sverige fortsatte nedgången ändå till devalveringen 1977, då vi fick en viss uppgång igen.

Det har varit vanligt i den svenska debatten att se avvikelser mellan den internationella utvecklingen å ena sidan och den svenska utvecklingen å den andra som ett resultat av olyckliga tillfälligheter, nämligen för det första kostnadskrisen och för det andra branschkriserna.

Kostnadskrisen

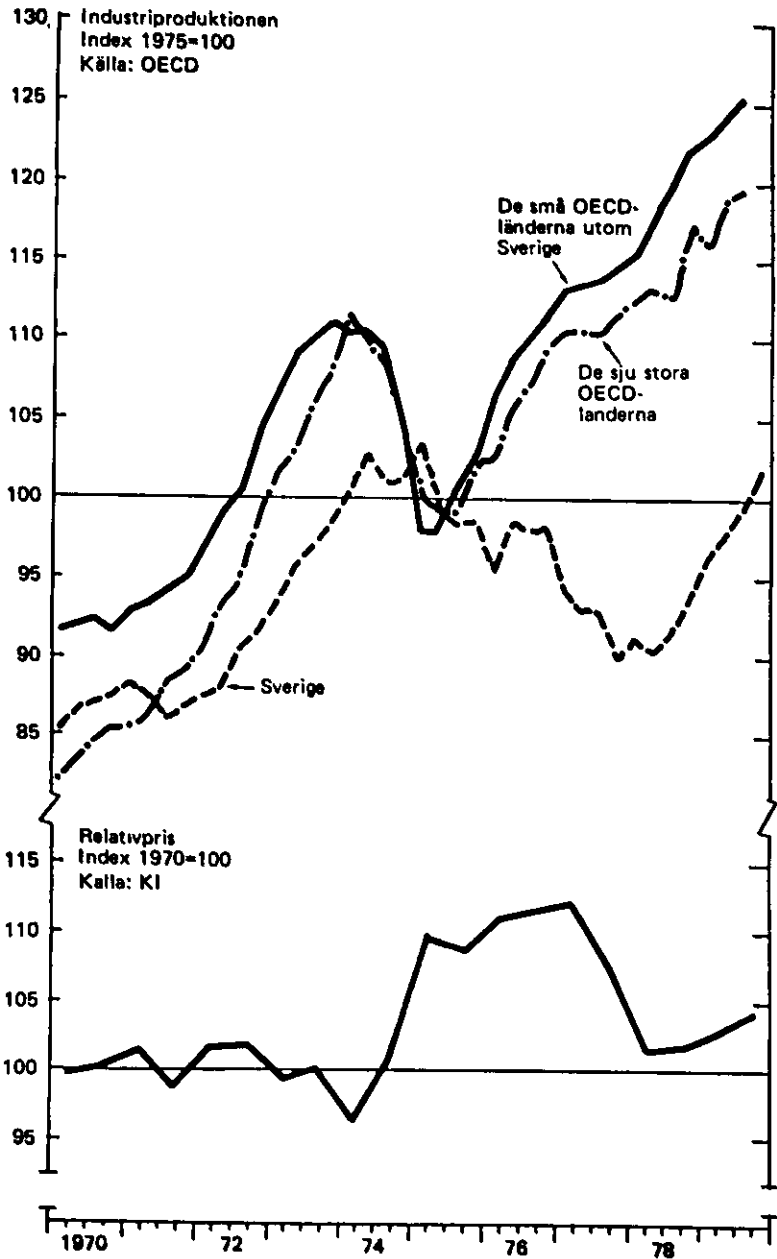
Låt mig börja med kostnadskrisen. Det

är alldeles riktigt att den kraftiga nedgången i den svenska industrin i mycket hög utsträckning förklaras av kostnadsutvecklingen under de här åren. Där emot skall man akta sig för att se denna kostnadskris som en tillfällighet. I långtidsutredningen tror vi i stället att kostnadskrisen avspeglar tilltagande problem med lönebildningen under 1970-talet. Lönebildningen fungerar inte lika bra nu som den gjort tidigare, och kostnadskrisen är en följd av detta. Den konflikt på arbetsmarknaden som förekom i våras är ett nytt exempel på detta.

Den svenska kostnadskris som hade så förödande konsekvenser skall alltså ses inte bara som en olycklig tillfällighet utan som ett exempel på fenomen som kan komma igen i en eller annan form och som avspeglar mera djupgående svårigheter i ekonomin. Denna kostnadskris avhjälpes genom devalveringarna 1977, men återhämtningen i den svenska industrin fick inte den fart som man hade kunnat förvänta sig. Det fanns på många håll en stor optimism om möjligheterna till en stark återhämtning i industrin. Den delades bla av mig själv. Vi räknade i 1978 års långtidsutredning med att det skulle vara möjligt för svensk industri att återhämta marknadsandelar under uppsvinget. Så har inte skett i någon större utsträckning. Vi har inte följt med i den uppgång inom världshandeln som inträffade under andra halvåret 1979, och vi har återigen börjat tappa marknadsandelar.

Dessa förhållanden tyder på ett antal restriktioner för tillväxten i den svenska industrin. Dessa ligger delvis på arbetsmarknadssidan. Eftersom arbetsmarknaden under 1970-talet blivit allt trogare har det blivit svårare för industrin att rekrytera folk. Vidare har företagens finansiella position försvagats och deras soliditet trendmässigt urholkats. Det har också inträffat en trendmassig minskning av vinsterna. Samtidigt som osakerheten

Figur 1. Industriproduktionens utveckling i Sverige och i OECD-landerna 1970–1979 samt utvecklingen av relativpriset för Sveriges export till OECD-länderna 1970–1979.

Källa: Långtidsutredningen SOU 1980: 52.

ökat och vi fått en situation där riskerna är större och soliditeten skulle behöva vara högre, har denna i stället gått ned ganska kraftigt.

I denna situation är det naturligt att företagen är försiktiga. I en marknadsuppgång försöker de inte pricka in konjunkturtoppen utan konsoliderar sig i stället finansiellt genom prishöjningar vilket är en mycket oroande foreteelse.

Ytterligare en faktor som kommit att spela en stor roll är virkesutbudet. I diskussionen om att få fram en intelligensindustri osv, som bla initierats av Bostongruppen, har man kanske glömt bort att 25 procent av den svenska industriexporten kommer från skogsindustrin. Det är mycket allvarligt att skogsindustrin inte kan få råvaror. Det har visat sig, att skogsindustrin inte ens under högkonjunkturåret 1979 kunnat öka virkesuttaget.

En annan viktig faktor är den offentliga sektorns expansion, som gjort att hela sysselsättningsökningen sugits upp av denna sektor, vilket i hög grad bidragit till att svensk industri blivit klämd. Det är ett mönster som framträtt under slutet av 1970-talet och som pekar fram mot fortsatt allvarliga problem för den svenska industrin.

Branschkriserna

Hur tillfälliga var branschkriserna och hur mycket kan man vifta bort utvecklingen på det området som övergående? För det första kan man konstatera att motsvarande branschkriser finns också i andra länder och att denna förklaringsmodell därför inte räcker så långt när det gäller att förklara varför den svenska utvecklingen blev särskilt dålig.

Man skall vidare akta sig för att se dessa branschkriser som tillfälliga. Utvecklingen inom järn- och stålindustrin och inom varvsindustrin var för Sveriges del kanske särskilt olycklig, men denna

typ av kriser kan vi vänta oss också framöver.

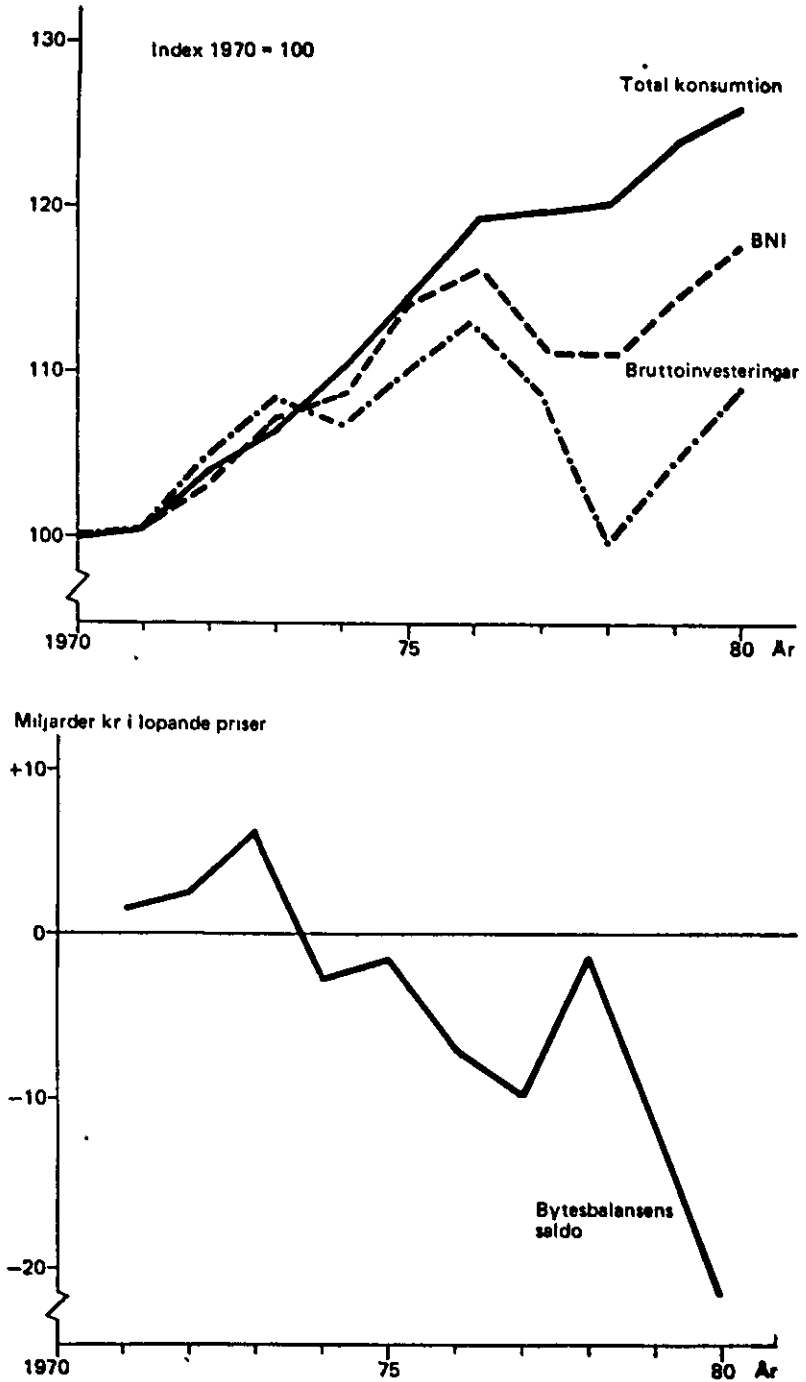
Branschkrisernas betydelse för den totala industriutvecklingen tenderar ofta att överskattas. Järn- och stålindustrin, skogsindustrin och varvsindustrin är betydelsefulla branscher, man också för övriga branscher har det gått dåligt. Krisbranschernas samlade effekt på förädlingsvärdessidan är inte så betydande. Ännu mindre betydande blir resultatet naturligtvis på sysselsättningsområdet, eftersom i varje fall järn- och stålindustrin och skogsindustrin är kapitalintensiva och icke sysselsättningsintensiva branscher.

Tilltagande obalanser

Den svaga industriutvecklingen i vårt land är, som sagt, ingen tillfällighet utan pekar mot att vi framför oss har betydande problem inom industrisektorn. Samtidigt som produktionen stagnerat har vi under 1970-talet inte ställt in ekonomin på en lägre produktionsutveckling. I stället har produktionen varit låg, medan konsumtionen fortsatt att vara hög, vilket har gjort att vi fått ett antal påtagliga balansbrister på det finansiella området.

Figur 2 visar utvecklingen av bruttonationalinkomsten, dvs bruttonationalprodukten rensad från "terms of trade"-förändringar och transfereringar. Vidare visas utvecklingen av den totala konsumtionen, dvs av privat och offentlig konsumtion ihopslagna. Vi fick i början av 1970-talet en utveckling, där den totala konsumtionen började öka snabbare än bruttonationalinkomsten. Jag vill, utan att här ange några orsakssammanhang, bara peka på det rent matematiska sambandet att det under sådana förhållanden måste bli så att bruttoinvesteringarna och/eller bytesbalansen försämras. Man kan också konstatera att utvecklingen för båda dessa storheter gått nedåt. När konsumtionen stigit snabbare än bruttonationalinkomsten, har således

Figur 2. BNI, total konsumtion, bruttoinvesteringar (1975 års priser) och bytesbalansens saldo 1970–1980.

Källa: Långtidsutredningen SOU 1980: 52.

bytesbalansunderskottet ökat.

År 1978 fick vi balans i utrikesbetalningarna — efter devalveringen. Men det var till stor del fråga om att ett underliggande underskott doldes av en mycket kraftig nedgång av investeringarna. Vad devalveringen däremot åstadkom var en möjlighet till ökning av produktionen — men när produktionen ökade, sköt även investeringarna fart, och gapet framträdde igen eftersom konsumtionen inte hölls tillbaka.

Bytesbalansunderskottet för 1980 kan beräknas till ca 4,5 procent av BNP. Det underliggande gapet är ännu större, eftersom vi fortfarande har en för låg investeringskvot i förhållande till BNP. Om investeringarna skulle ha kommit upp till normal nivå och vi fortfarande skulle ha bevarat samma konsumtionsutveckling som den vi haft, skulle underskottet ha varit större, såvida inte denna utveckling hade fört med sig en produktionsstegring.

Kravet på full sysselsättning

Jag vill också peka på att man i denna utveckling av hög konsumtion, låga investeringar och stora bytesbalansunderskott naturligtvis även måste ta in de stora budgetunderskotten i bilden.

Man kan säga att budgetunderskotten delvis speglar en ambition hos regeringen att trots balansbristerna klara den fulla sysselsättningen. Medan full sysselsättning under 1950- och 1960-talen var en naturlig del av en ljus ekonomisk bild, har det under 1970-talet krävts stora och växande ansträngningar för att bevara detta mål. En betydande del av den offentliga sektorns expansion och av de växande underskotten avspeglar ambitionerna på sysselsättningsområdet.

Vår analys är att svårigheterna vad gäller sysselsättningen i stor utsträckning hänger samman med industrisektorns fortgående försvagning, som kan sägas vara en i förhållande till 1950- och

1960-talen ny företeelse. Fullsysselsättningspolitiken har under 1970-talet på grund av den vikande industrisysselsättningen ställts på mycket svåra prov. Detta gäller också de cykliska variationerna i industrisysselsättningen. Denna var under 1950- och 1960-talen relativt stabil över cyklerna. Det hängde samman med en rad olika förhållanden, bla större hemmamarknadskontakt inom industrin, men naturligtvis också den större ekonomiska stabiliteten. Under 1970-talet har vi fått en utveckling där industrisysselsättningen trendmässigt gått ned, samtidigt som det är svårt att få fluktuationerna i den att gå ihop med våra ambitioner när det gäller full sysselsättning.

Det är intressant att se på utvecklingen sedan 1965, då det inträffade en trendmässig förändring, som bla framgår av antalet arbetade timmar inom industrin. Det var första gången som vi under efterkrigstiden under en konjunktursvacka fick en kraftig försvagning av industrisektorn. Denna försvagning möttes med en ökning av den offentliga sektorn, vilket gjorde att arbetslösheten hölls nere. När industrikonjunkturen återigen tog fart, ströps uppgången inom industrin av brist på arbetskraft. Trots att vi hade en nettoinvandring vid den tiden var det svårt för industrin att få arbetskraft. Vi fick en överhettning och för första gången under efterkrigstiden en situation där Sverige mötte problem med bytesbalansen. Detta präglade uppläggning av den ekonomiska politiken under de sk forlorade åren.

Man ville därefter inte göra om misstaget att låsa fast för mycket av arbetskraften inom den offentliga sektorn. Man ville också förstärka bytesbalansen. Detta ledde till en restriktiv politik. Man kan diskutera om den var mera restriktiv än nödvändigt. Det påverkade både den öppna arbetslösheten och antalet personer sysselsatta i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Vi fick emellertid en

återhämtning inom industrin. Det skedde en stabilisering av sysselsättningen, och det var möjligt för industrin att under uppsvinget återta en del av vad som hade förlorats under nedgången.

Hela denna manöver hade dock skett till priset av en betydande arbetslöshet. Detta var något som den dåvarande regeringen inte for val av, varken i den politiska debatten eller i den ekonomiska. Efter den erfarenheten fick politiken en uppläggning där man skulle satsa på att behålla kapaciteten i industrin. Det gjordes med lagerstöd och med olika typer av arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Detta var den sk överbrygningspolitiken.

Av många olika skäl hade industrin dock inte styrka att bära upp denna strategi, utan vi fick ett mycket kraftigt ras i industrissysselsättningen, det största i en konjunkturcykel under efterkrigstiden. Och vad värre var: vi fick inte någon återhämtning i konjunkturuppsvinget, utan vi står 1980 kvar med en oförändrad industrissysselsättning. Samtidigt kan vi se att kurvan över antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder och över antalet öppet arbetslösa nått allt större höjder. En kurva över medel avsedda för industristöd och arbetsmarknadspolitiska åtgärder visar en lika brant om inte ännu brantare utveckling.

Den slutsats som vi drar är att den svenska ekonomin 1980 står i en situation, där den fulla sysselsättningen är hotad på grund av de förhållanden som jag har pekat på. Vi kan inte långsiktigt bedriva en politik för full sysselsättning så länge vi inte återför ekonomin till balans. Kombinationen av en svag industrisektor å ena sidan och av de stora underskotten å den andra gör att vi lätt kan komma i en situation där industrisektorn inte har styrka att klara av en störning utifrån, bla därför att vi denna gång till skillnad från 1974 inte har de finansiella resurserna, utan dras med stora budget-

underskott och bytesbalansunderskott. Sverige har alltså i en situation där den internationella instabiliteten är betydande, försatt sig i en situation där vi är vidöppna för internationella störningar.

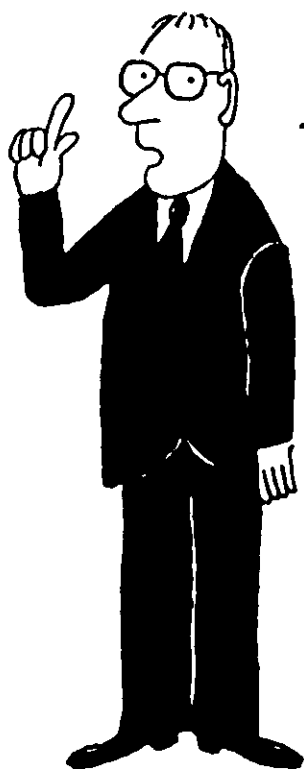
Mot ekonomisk balans

Mot bakgrund av denna utveckling har vi dragit slutsatsen att det, för att vi skall kunna uppfylla målen för den ekonomiska politiken, är nödvändigt att återföra ekonomin till balans. Det är nödvändigt att stärka industrisektorn, att minska underskotten. Vi drar också i långtidsutredning slutsatsen att det kräver att trenderna från 1970-talet bryts. Det är en sådan utveckling som vi anger som utredningens alternativ I.

Jag har nyss understrukit att utvecklingen under 1970-talet inte är någon tillfällighet. Jag vill också framhålla, att svårigheterna att realisera alternativ I inte kan överskattas. Vi har därför funnit det naturligt att också analysera ett alternativ som innebär att utvecklingen från 1970-talet fortsätter. Det kallar vi utredningsalternativ II.

Alternativ I är ett traditionellt långtidsutredningsalternativ, där vi fastställer vilka möjligheter som finns på kapacitetssidan. Vi har räknat med att BNP maximalt skall kunna öka med 2,7 procent per år 1979–1985. Bakom en BNP-tillväxt på 2,7 procent ligger en beräknad sysselsättningsutveckling i timmar, där antalet sysselsatta personer ökar ganska kraftigt, men där resultatet ändå blir en minskning av antalet arbetade timmar.

Vid bedomningen av dessa möjligheter är utvecklingen inom industrin naturligtvis central. Föradlingsvärdetillväxten i industrin 1980–1985 ligger på 5,1 procent. Det är ett markant avbrott mot den historiska trenden. Det skulle betyda att vi skulle återta tillväxten från 1965–1970. Produktivitetsutvecklingen skulle av olika skäl vara något lägre, 4,6 pro-

DET ÄR ABSOLUT NÖDVÄNDIGT
ATT VI SÄNKER VÅR LEVNADS-
STANDARD OM VI SKA KUNNA
BIBEHÅLLA DEN

STROYER

Försök till sammanfattning av ekonomisk debatt.

cent, medan ökningen av antalet industrisysselsatta förutsatts bli 1,2 procent och investeringsutvecklingen 6,5 procent. För att vi skall kunna nå en utveckling inom industrin som leder till en BNP-ökning om 2,7 procent, måste en aktiv politik sättas in, syftande till att eliminera restriktionerna på utbudssidan. Annars får vi inte möjlighet att göra ett så kraftigt trendbrott som en tillväxt av förädlingsvärdet med 5,1 procent skulle innebära.

I detta sammanhang spelar också de internationella betingelserna för en sådan snabb tillväxt av industrin in. Vi tror att man kan räkna med en tillväxt av den internationella marknaden under denna period på högst 5 procent. Det ligger i linje med den utveckling som ägt rum under senare delen av 1970-talet. För att

industrin skall kunna utvecklas och bytesbalansen förbättras – vi räknar med att kunna dra ner saldoto till 2,5 procent fram till 1985 – måste därför vår konkurrenskraft stärkas och våra priser sänkas. Priserna beräknas i detta alternativ komma att sänkas med sammanlagt 6 procent. Balanskraven gör därför att det mesta av produktionsökningen blir in-tecknad, innan vi når fram till slutpunkter, dvs till den konsumtion som blir möjlig i detta alternativ.

En betydande del av BNP-tillvaxten går åt till bytesbalansförbättringen. Det förutsätts, att bytesbalansunderskottet skall dras ned från 4 procent till 2,5 procent av BNP, att våra exportvaror blir billigare än importvarorna och att rantor och u-landsbiståndet går ned (som andelar av BNP). För att vi skall klara av en

BNP-ökning av 2,7 procent och en minskning av oljeberoendet, krävs en uppgång av investeringarna. Kvar blir ett utrymme för tillväxt av den totala privata och offentliga konsumtionen om en halv procent om året. Den kommunala konsumtionen kan därvid öka med 1 procent om året.

Det ligger en mycket stor dramatik i dessa siffror, både när det gäller den kommunala och den statliga sektorn. Det innebär, att man kommer att bli tvungen att göra ganska betydande omprioriteringar inom den kommunala sektorn. Alternativet är att minska den privata konsumtionen.

Alternativ II: mot ökad obalans

Jag skall kort redogöra även för alternativ II, där de nuvarande trenderna dras ut. Ett sådant alternativ kan utformas på olika sätt. Om man skulle göra en gissning på varje enskild post om den svenska ekonomins utveckling under förutsättning att den ekonomiska politiken inte förändras, tror jag att man skulle komma fram till något som liknar de siffror som redovisas i alternativ II. Tillväxten av den offentliga konsumtionen kan då inte dras ned till 1 procent utan det förefaller rimligare med en minskning till 3,5–4 procent. I fråga om kommunerna har vi lagt prognosen på 3,8 procent. När det gäller den privata sidan, är det då inte realistiskt att tänka sig minskade reallöner.

När det gäller industriproduktionen skulle en ökning med 5 procent om året innebära ett klart trendbrott. En ökning i storleksordningen 2,5–3 procent per år är mera i linje med den hittillsvarande trenden.

Industrisysselsättningen kan inte gå upp igen efter den uppgång som tidigare skett. Trenden är snarare den motsatta. Därför kan vi räkna med att den minskar ungefär lika mycket som i föregående

konjunkturcykel, dvs med ca 5,0 procent.

Jag tror att detta är en ganska rimlig bild. Det är nog inte svårt att övertyga alla om att dessa siffror är möjliga på varje enskild punkt. Det otrevliga är att dessa siffror sammantagna formar sig till en mycket dyster bild av den svenska ekonomin under de närmaste fem åren. Den innebär ett bytesbalansunderskott på 6 procent och en utlandsskuld i storleksordningen 26 procent av BNP, vilket betyder att vi kommer att betala ca 3 procent av BNP i räntor. Vi kommer vidare att få ett budgetunderskott på 115 miljarder kronor. Vi räknar i alternativ II också med att det, trots den snabba utvecklingen av den offentliga sektorn, inte skall vara möjligt att mot bakgrunden av raset på den industriella sidan upprätthålla full sysselsättning, utan vi bedömer att man även måste räkna med en ökad arbetslöshet.

Behov av en medveten ekonomisk politik

Alternativ II framstår som en ganska försiktig förlängning av de svårigheter och balansbrister som vi nu har i den svenska ekonomin. Vad vi måste göra är att bryta trenderna. Det framgår klart av analysen i samband med alternativ I. För detta krävs mycket medvetna politiska åtgärder på de olika områden jag nämnt, bl a när det gäller efterfrågan på de privata och offentliga områdena. Det fordras även en medveten politik när det gäller restriktionerna på utbudssidan, vilka hämmat industriutvecklingen under slutet av 1970-talet. Vidare krävs förskjutningar av relativpriser liksom, vilket inefattar en industriell kostnadsanpassning, innebärande en förbättring av lönsamheten inom industrin.

Industrin behöver också bli mera lönsam i förhållande till andra sektorer. Dessutom erfordras en förändring av relativa löner.

Om man inte tror att detta kommer att lyckas, kan man studera kalkylen över de anpassningskrav som i så fall kommer att ställas på den svenska ekonomin 1985. Hur kommer LU 85 att se ut om vi löpt linan ut i alternativ II? Långtidsutredningen visar att vi då kommer att möta anpassningskraven med mångfalt

ökad skärpa. Kostnaderna för att vända utvecklingen kan te sig stora. Man brukar därför säga att vi behöver en bromssträcka innan vi vänder utvecklingen. Långtidsutredningen visar att detta är en farlig politik och att det är mycket stora kostnader förenade med att låta den pågående utvecklingen fortsätta.